

Gatunki w mediach

WIEDZA W PIGUŁCE

Dla nauczyciela

Klasyfikacja na gatunki dotyczy wszystkich rodzajów przekazów medialnych. Niegdyś o gatunkach mówiło się przede wszystkim w odniesieniu do literatury pięknej — również dziś w szkole uczniowie dowiadują się, czym jest tren, a czym opowiadanie. Jednak zwykle dużo częściej mamy do czynienia z różnymi typami przekazów dziennikarskich, telewizyjnych czy internetowych.

Gatunek medialny to typ przekazu medialnego, wyróżniany w zależności od formy utworu: jego budowy i stylistyki.

Budowa danego typu utworów wiąże się z wykorzystanymi w nich elementami oraz określonym ich uporządkowaniem. Przykładem gatunku o bardzo prostej budowie jest mem internetowy, który musi zawierać obrazek lub zdjęcie oraz krótki tekst. Dużo bardziej skomplikowane są np. wiadomości telewizyjne. Na tych przykładach rozważyć można różnice w stylistyce przekazów różnych gatunków: mem jest humorystyczny, zaś wiadomości — poważne, eksponujące wiarygodność informacji.

Ilość wymagań, jakie musi spełnić utwór, by móc być uznanym za reprezentanta danego gatunku, różni się m.in. w zależności od tego, czy należy on do kultury popularnej, czy uznawany jest za wysoce artystyczny. Utwory adresowane do masowego odbiorcy nie stonią od schematyzmu. Dlatego np. większość komedii romantycznych zbudowana jest podobnie. W obrębie twórczości artystycznej, gdzie ceni się oryginalność, wyraźne wyznaczniki gatunkowe są dużo mniej istotne lub stają się przedmiotem intertekstualnej gry.

Wiele gatunków może być realizowanych za pośrednictwem różnych mediów. Dzieje się tak przede wszystkim w przypadku dziennikarstwa: reportaż może przybierać formę artykułu gazetowego, audycji radiowej, programu telewizyjnego czy filmu dokumentalnego. W obrębie każdego z tych mediów przybiera on inny kształt, zależny od możliwych do wykorzystania technik i środków przekazu. Zawsze jednak musi spełniać kryteria dziennikarskiej rzetelności, opierać się o dokumenty oraz relacje świadków i uczestników wydarzeń, ukazywać rzeczywistość wielowymiarową i autentyczną.

Rozpoznawanie gatunków medialnych jest jedną z podstawowych umiejętności współczesnego odbiorcy. Wyczulenie na różnice pomiędzy nimi może ustrzec np. przed uznaniem telenoweli dokumentalnej (jej przykładami są „Trudne sprawy” czy „Pamiętniki z wakacji”) za materiał oparty na faktach.

Dla ucznia

Zauważ, że wiele przekazów w mediach (telewizji, internecie, gazetach itp.) jest do siebie podobnych. Np. łatwo można odróżnić, które filmy są komediami, a które filmami akcji. Tak samo spośród wszystkich programów można wyróżnić np. seriale, teleturnieje czy prognozy pogody. Takie typy przekazów nazywamy gatunkami medialnymi.

Gatunek to typ utworów, które posiadają podobną formę i treść.

Np. w telewizyjnych prognozach pogody:

- podobna jest FORMA: po czołowiec pojawia się mówiący prezenter na tle mapy;
- podobna jest TREŚĆ: program dotyczy tego, jaka będzie niedługo pogoda w określonych miejscach.

Gatunki można rozpoznać we wszystkich dziedzinach twórczości — np. w literaturze (opowiadania, baśnie, kryminały itd.), muzyce rozrywkowej (rock, pop, metal itd.) czy w internecie (wpis na blogu, demotywator, filmik vlogowy, mem itd.).

Zwykle określony gatunek przynależy do jednego medium: np. komedie romantyczne są zawsze filmami. Jednak niektóre typy przekazów można tworzyć w obrębie różnych mediów. Np. reportaż może mieć formę filmu lub drukowanego artykułu w gazecie.

POMYSŁ NA LEKCJĘ

Kiedy rozpoczyna się przygodę z mediami, bardzo łatwo pomylić się i wziąć na poważnie to, co było powiedziane z przymrużeniem oka lub zlekceważyć jako tanią sensację coś ważnego, co dzieje się obok nas. Zajęcia dają podstawową wiedzę o gatunkach w mediach oraz o ich cechach charakterystycznych.

Cele operacyjne

Uczestniczki i uczestnicy:

- wiedzą, że istnieją różne gatunki przekazów medialnych;
- wiedzą, że każdy gatunek określa pewne zasady i prawa, którymi się rządzi.

Przebieg zajęć

1.

Czas: 5 min
Forma: burza mózgów

Zapytaj uczestników, co to jest gatunek. Pozwól na burzę mózgów i różne skojarzenia z tym słowem (biologiczne, polonistyczne itd., ale też np. „gatunek sera”). Powiedz, że gatunek to pewien typ utworów, które posiadają podobną formę i treść (lub rodzaj treści). Podaj znane uczestnikom przykłady (np. poznane już gatunki literackie). Powiedz, że media, telewizja, radio, prasa i internet, też mają swoje gatunki: programy, audycje lub artykuły, które można pogrupować i nazwać jednym określeniem (np. serial, wiadomości, ogłoszenia drobne, wywiad).

2.

Czas: 25 min
Forma: praca w grupach, scenki
Pomoce: **materiał pomocniczy**
„Gatunki telewizyjne”

Podziel uczestniczki i uczestników na grupy po 3–4 osoby. Poproś o wylosowanie z koszyka jednego z gatunków telewizyjnych z wydrukowanego i pociętego na paski **materiału pomocniczego „Gatunki”** oraz o przygotowanie krótkiej scenki — fragmentu wylosowanego programu. Następnie poproś o przedstawienie scenek. Reszta uczestników, obejrawszy scenkę, zgaduje, co to za gatunek. Po odgadnięciu wszystkich, spytaj, po czym uczestniczki i uczestnicy poznawali, jaki to program. Powiedz, że cechy, po których rozpoznali program, to właśnie cechy charakterystyczne gatunku. Odgadnięte gatunki zapiszcie na tablicy. Przy omówieniu podkreśl, że telenowela dokumentalna nie jest reportażem, czyli gatunkiem opartym na faktach.

3.

Czas: 10 min
Forma: quiz
Pomoce: **Materiał pomocniczy „Zagadki”**

Podziel uczestniczki i uczestników na dwie grupy. Przeczytaj po kolei zagadki-pytania z **materiału pomocniczego „Zagadki”**. Ta grupa, która zgłosi się pierwsza, odpowiada; kto ma więcej punktów, wygrywa.

4.

Czas: 5 min
Forma: miniwykład osoby prowadzącej

Powiedz, że gatunków jest bardzo wiele i wciąż powstają nowe (np. w Internecie). Podkreśl, że nasz odbiór bardzo często zależy od tego, czy zdajemy sobie sprawę, z jakim gatunkiem mamy do czynienia. Nie ma sensu irytować się tym, że wiadomo, jak skończy się komedia romantyczna. Jeśli się nie przepada za tym gatunkiem, lepiej wybrać inny. Należy także pamiętać o tym, że są gatunki, które z założenia pokazują prawdę (reportaż, film dokumentalny) i takie, które pokazują rzeczywistość wymyśloną (np. filmy sensacyjne, komedie). Nawet takie produkcje, które wyglądają łudząco prawdziwie (np. programy kulinarne), są kręcone niekiedy przez wiele godzin i dokładnie przemyślane. Zachęć uczestników do zastanowienia się, jakie są ich ulubione gatunki w mediach, a których szczególnie nie lubią. Powiedz, że zdarzają się utwory, które mieszają różne gatunki, a metodę tę stosują zazwyczaj artyści, żeby coś ważnego w ten sposób pokazać.

Ewaluacja

Czy po przeprowadzonych zajęciach uczestnicy i uczestniczki:

- wiedzą, co to są gatunki w mediach?
- potrafią podać przykłady gatunków w mediach?

Opcje dodatkowe

Stwórz z uczestnikami memy internetowe. Przy pomocy programu <http://wigflip.com/roflbot/> do losowo przez program podrzuconych zdjęć uczestnicy dopasowują humorystyczne komentarze.

MATERIAŁY

Materiał pomocniczy „Gatunki telewizyjne”
Materiał pomocniczy „Zagadki”

ZADANIA SPRAWDZAJĄCE

Zadanie 1.

Przyporządkuj gatunki do różnych mediów.

media

Kategorie:

- 1. radio
- 2. telewizja

- 3. internet
- 4. prasa

gatunki:

Elementy do przyporządkowania:

- słuchowisko [rozwiązanie: 1]
- telewizja śniadaniowa [rozwiązanie: 2]
- notatka prasowa [rozwiązanie: 4]
- reportaż [rozwiązanie: 1 2 4]
- wiadomości [rozwiązanie: 1 2 3 4]
- mem [rozwiązanie: 3]
- teleturniej [rozwiązanie: 2]
- wywiad [rozwiązanie: 1 2 3 4]
- lista przebojów [rozwiązanie: 1 2]
- telenowela [rozwiązanie: 2]

SŁOWNICZEK

- **gatunek medialny:** typ wypowiedzi medialnej o pewnych charakterystycznych cechach, która może być opublikowana w Internecie, prasie, radiu lub telewizji np. wywiad, wpis na blogu, słuchowisko radiowe lub reportaż telewizyjny
- **przekaz medialny:** treści przekazywane przez media

CZYTELNIA

- **Gatunki filmowe** [online], Wikipedia [dostęp: 16. 02. 2014], dostępny w Internecie: http://pl.wikipedia.org/wiki/Gatunki_filmowe.
- **Gatunki telewizyjne** [online], Wikipedia [dostęp: 16. 02. 2014], dostępny w Internecie: http://pl.wikipedia.org/wiki/Program_telewizyjny_%28audycja%29#Gatunki_program.C3.B3w_telewizyjnych.
- Bauer Zbigniew, **Pakt faktograficzny** [online], [dostęp: 16. 02. 2014], dostępny w Internecie: http://www.ap.krakow.pl/stud_dzien/studium3/med2.html.

Tekst: Urszula Dobrowolska, scenariusz: Anna Buchner, konsultacja merytoryczna: Piotr Drzewiecki. Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez Fundację Nowoczesna Polska.

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/gatunki-w-mediach/>.

Publikacja dofinansowana ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Podstawa programowa:

Język polski, II poziom edukacyjny

Cele kształcenia

Tworzenie wypowiedzi

Treści nauczania

Uczeń wskazuje cechy charakterystyczne przekazów audiowizualnych (filmu, programu informacyjnego, programu rozrywkowego), potrafi nazwać ich tworzywo (ruchome obrazy, warstwa dźwiękowa);

Plastyka, II poziom edukacyjny

Cele kształcenia

Analiza i interpretacja tekstów kultury- recepcja sztuki.

Treści nauczania

Uczeń rozróżnia określone dyscypliny w takich dziedzinach jak: architektura, sztuki plastyczne oraz w innych dziedzinach sztuki (fotografia, film) i przekazach medialnych (telewizja, Internet);

Podstawa programowa 2017:

Język polski, IV-VI klasa

Treści nauczania

Uczeń odnosi treści tekstów kultury do własnego doświadczenia.

Uczeń świadomie i z uwagą odbiera filmy, koncerty, spektakle, programy radiowe i telewizyjne, zwłaszcza adresowane do dzieci i młodzieży.

Wiedza o społeczeństwie, IV-VIII klasa

Treści nauczania

Uczeń przedstawia funkcje i rodzaje środków masowego przekazu; wyjaśnia znaczenie środków masowego przekazu dla wolności słowa.